

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/68-1>
УДК 330.341.1:658.589:378.4

Беспалий Є. А.

докторант, кандидат технічних наук,
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом», м. Київ

Bespalyu Yevgen

Doctoral Student, Candidate of Technical Sciences,
“Interregional Academy of Personnel Management”, Kyiv

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ В ДЕЯКИХ КРАЇНАХ АЗІЇ

FEATURES OF THE FORMATION OF THE DEVELOPMENT OF THE INNOVATIVE ECONOMY IN SOME COUNTRIES OF ASIA

У статті розглядаються особливості формування інноваційних економік в найбільш розвинутих азіатських країнах. Проаналізовано основні етапи формування інноваційних економік: Південної Кореї, Японії, Сінгапуру. На основі вивчення теоретичного матеріалу і статистичного наведено основні переваги інноваційних економік в глобалізаційних умовах. Проаналізовано основні тенденції інноваційних систем Південної Кореї, Японії, Сінгапуру. Розкрито слабкі та сильні сторони інноваційних економік, та перспективи їх сталого розвитку. Доведено зв'язок глобальної конкурентоспроможності країн з інноваційною економікою. Показано, що частину досвіду успішних країн можна застосувати для трансформації економіки України в інноваційному розвитку.

Ключові слова: конкурентоспроможність, інноваційна економіка, інновації, трансферт технологій.

The article examines the peculiarities of the formation of innovative economies in the most developed Asian countries. The main stages of the formation of innovative economies: South Korea, Japan, Singapore are analyzed. Based on the study of theoretical and statistical material, the main advantages of innovative economies in globalization conditions are given. The main trends of innovation systems in South Korea, Japan, and Singapore are analyzed. Weaknesses and strengths of innovative economies and prospects for their sustainable development are revealed. The connection between the global competitiveness of countries and the innovative economy is proven. It is shown that part of the experience of successful countries can be applied to transform the economy of Ukraine in innovative development. There are many approaches and classifications in scientific circles. For example, one of the simplest ways to classify an innovation is based on the depth of change it brings. And, innovations are divided into radical "breakthrough" and auxiliary "additional". Breakthrough innovations include innovations that fundamentally change any process or thanks to which a fundamentally new product is created. Auxiliary innovations are aimed at improving existing technologies. Most scientists confirm that innovation and new technologies are the driving force of economic development. Therefore, the level of development of such elements of the innovation sphere as science in general, science-intensive industries, innovative activity, technology transfer has a huge influence. Among the innovative states for a long period of time, the majority of experts recognized the USA and the EU countries in the first place. For a long time, they were recognized as world leaders in this area. Changes in the innovative development of states gradually took place. The leading role is increasingly played by the states representing the Asian region, which reflect the annual rankings.

Keywords: competitiveness, innovative economy, innovations, technology transfer.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку світової економіки інновації та трансферт технологій мають вирішальне значення для економічного зростання і розвитку.

У наукових колах існує безліч підходів та класифікацій. Наприклад, один

з найпростіших способів класифікації інновацій заснований на глибині внесених ним змін. А, інновації поділяються на радикальні «проривні» і допоміжні «додаткові». До проривних нововведень відносяться нововведення, які докорінно змінюють будь-який процес або завдяки яким створюється принципово

новий продукт. Допоміжні інновації спрямовані на вдосконалення існуючих технологій. Більшість вчених підтверджують, що інновації та нові технології є рушійною силою економічного розвитку. Тому величезний вплив має рівень розвитку таких елементів інноваційної сфери, як наука в цілому, наукомісткі галузі, інноваційна діяльність, трансферт технологій.

Серед інноваційних держав протягом тривалого періоду часу більшість експертів визнавали в першу чергу США та країни ЄС. Тривалий час вони визнавалися світовими лідерами в цій області. Поступово відбувалися зміни в інноваційному розвитку держав. Провідну роль все частіше відіграють держави, що представляють азіатський регіон, що відображають щорічні рейтинги.

Всі країни Азії включені в Індекс глобальної конкурентоспроможності, який розробляється Всесвітнім економічним форумом. У статті наведено досвід Південної Кореї, Японії, Сінгапуру. У загальному рейтингу всіх країн світу Сінгапур займає 3-є місце, Японія – 9-е, Південна Корея дещо відстає.

Відповідно до щорічного рейтингу, експертів Bloomberg (Bloomberg Innovation Index) Південна Корея вже кілька років є лідером. На другому місці знаходиться Сінгапур, який всього за рік значно поліпшив свої позиції і увійшов в трійку лідерів.

Японія експерти розташували на 6-му місці, і має можливість увійти в п'ятірку лідерів в наступні роки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковою базою досліджень обраної тематики стали праці провідних вчених, науковців та фахівців, зокрема Баланчук І. С., Воіко О., Чарлмес Джонсон, Трофимова В. В., Ли Куан Ю., Jewell С., та інші вчені [1–8].

Мета статті полягає в наступному: вивчається досвід найбільш розвинутих країн Азії в трансформації національних економік, залучення інвестицій та інновацій в технологічні сектори економіки. Метою роботи є аналіз успішного розвитку провідних Азійських країн, вплив трансферу технологій, особливий шлях розвитку економіки кожної з країн в проведенні реформ та впровадженні інновацій.

В роботі використовуються наступні методи наукового пізнання: порівняння, вимірювання, спостереження, аналіз і синтез, індукція.

Гіпотеза: незважаючи на значні перешкоди, бідність ресурсів, промислова відсталість Азійських країн, запровадження реформ та інновацій привезли до успішного розвитку економік цих країн, які своїм прикладом

стрімкого розвитку надихають інших до наслідування.

Виклад основного матеріалу. Південна Корея є однією з найуспішніших економік світу. Однак півстоліття тому економіка країни переживала часи розрухи і роздробленості. Саме в той час в Кореї була ініційована системна перебудова для стимулювання економічного розвитку. У 50-х і на початку 60-х років ХХ століття становищу Південної Кореї навряд чи можна було позаздрити: рівень розвитку її економіки відставав від багатьох африканських країн, ВВП Південної Кореї на душу населення трохи перевищував такий у Папуа-Нової Гвінеї, представника до індустріальної моделі розвитку. Південна Корея була в основному аграрною країною, та бідною на корисні копалини.

Секрет успіху політики лежав, перш за все, в якості трудових ресурсів та висока трудова дисципліна формувалася в країні протягом багатьох століть. Продуктивність праці поступово зростала завдяки наполегливій праці громадян.

Ці особливості менталітету корейського народу і його готовність працювати за малі кошти дозволили перетворити країну в величезну фабрику, що працює в основному на експорт, який до цього часу не був розвинений. Державна підтримка експорту полягала в наданні пільгових кредитів і державному фінансуванні промислової інфраструктури, пільгових тарифах на енергоносії, транспорт та податкові пільги. Ще одним фактором, що пояснює піднесення Південної Кореї, є зовнішній. Процвітання Південної Кореї пішло на користь таким країнам, як США та Японія. США виділяли на це кошти та технології.

Крім правильно обраного політичного курсу і ефективного управління, слід звернути увагу на корейську систему організації бізнесу, яка базувалася на ієрархічному принципі.

На вершині знаходилися 4–5 великих промислових холдингів – чеболів, за ними слідували близько 40 менших чеболів.

Чеболі в Кореї перебували в дуже вигідному становищі: державна охорона, пільгові позики, законодавче лобювання своїх інтересів при повній лояльності до держави. Створення чеболів багато в чому відповідає прагненням початку 1960-х років перетворити країну на велику промислову фабрику. Крім того, контроль над великими чеболами дозволяв державі більш чітко регулювати і контролювати економічні процеси і зміни. Розвиток економіки сформував різні системи цінностей і поглядів на життя у громадян. Стара система перебувала в кризі: чеболи функціонували

все менш ефективно і під час кризи 1997 року ледь не затягнули корейську економіку на дно; диктатура поступово згасала. Після низки корупційних скандалів у країні було встановлено новий демократичний уряд західного зразка – чи не єдиний приклад в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

Одночасно зі створенням умов для трансферту технологій Урядом вживалися заходи щодо створення інфраструктури та нормативно-правової бази для розвитку науково-технічного потенціалу. На даний момент корейський уряд запропонував стратегію побудови «креативної економіки» як нової економічної парадигми, яка передбачає створення економічної екосистеми за допомогою запуску платформ. У 2013 року уряд розпочав роботу над проектом зі створення «міста з креативною економікою» – онлайн-платформи, покликаної допомогти громадськості комерціалізувати свої ідеї [1–3].

В Кореї налічується багато інноваційних центрів креативної економіки. Ці центри мають особливе значення для малого та середнього бізнесу. Загалом центри підтримали тисячі стартапів. У процесі їх створення з'явилося близько багато нових робочих місць. Досвід побудови південнокорейського дива та інноваційної економіки, безумовно, цікавий для вивчення. Спочатку жорсткий підхід до управління, створення компаній-гігантів, мобілізація всіх наявних ресурсів, розташування і підтримка більш розвинених країн – це перший крок до становлення інноваційної економіки на південнокорейський лад. Подальша зміна системи цінностей своїх громадян, як в питаннях умов праці, так і в питаннях способу життя в цілому, розвиток власних галузей, технологій і флагманських брендів. Південна Корея в рядах лідерів в азіатському регіоні та в світі.

Японія – країна з унікальними культурними особливостями, звичаями, традиціями, способом життя. Ця країна виділяється навіть на тлі інших азіатських країн. При цьому, незважаючи на те, що в сучасних інноваційних рейтингах Японія не входить в число абсолютних світових лідерів. Але, коли йдеться про нові технології та технічні винаходи, всі згадують цю країну. Як і в інших провідних країнах з інноваційною економікою, національна інноваційна система в Японії формувалася поступово, починаючи з 50-х років минулого століття. Говорячи про специфіку інноваційної діяльності в Японії, не можна не відзначити деяку неузгодженість в японському підході до управління інноваційними процесами. Не секрет, що одним з факторів японського

економічного дива став початковий масштабний імпорт нових іноземних технологій, що в підсумку дало поштовх потужному економічному розвитку країни. А, легендарна японська культура, що характеризується прихильністю традиціям і прагненням зберегти свої національні особливості, наклала свій відбиток і багато в чому зробила розвиток інноваційного процесу специфічним. Однією з найяскравіших рис японської культури є прихильність колективізму, командна робота. Таким чином, на відміну від західної філософії конкуренції, процес створення інновацій в японському розумінні протікає на колективному рівні.

В японській культурі вітаються не тільки усталені форми, а й незалежність дій суб'єктів інноваційної діяльності. Відкритість до всього нового, готовність до перегляду поглядів, а також принцип «менше слів – більше дії» проявляються тут в дії. В Японії була створена система тристороннього співробітництва між промисловістю (бізнесом), урядом (державою) і академією наук (науковими організаціями). Система зарекомендувала себе як дуже ефективна. Ця система виглядає як міжгалузева корпорація, в якій держава не тільки ініціює і контролює реалізацію ідеї або стратегії, а й визначає, який учасник і в якій мірі має право отримувати вигоду з результатів, отриманих в процесі спільної роботи. Друга частина дуже важлива, оскільки допомагає мотивувати та контролювати учасників. В інноваційній сфері Японії функції стимулювання інновацій і передачі нових технологій між приватним сектором і урядом розділені в співвідношенні 80/20. Цей факт є характерною рисою інноваційної сфери Японії. Державна політика Японії в науково-технічній сфері – це система заходів, що створюють умови для розвитку нових технологій. Таким чином, уряд ініціював різні форми співпраці між наукою і виробництвом. Також створено спеціальний фонд, з якого фінансуються численні програми міжнародного наукового співробітництва. В університетах створюються спеціальні кафедри, які проводять дослідження на прохання японської сторони, відбувається поступова інтеграція японської науки із західноєвропейською та американською наукою. Цьому сприяє розвинена система грантів і пожертвувань. Поступово Японія відійшла від запозичення патентів і зосередилася на ефективному розвитку власної науки і техніки. Специфіка інноваційного розвитку в Японії також полягає в особливій моделі «наукових парків» – агломерації наукомістких фірм або науково-дослідних

відділів промислових компаній, які згруповані навколо університетів або інших наукових центрів. Визначальним фактором для вибору місця їх будівництва є стан транспортної мережі. Також бажано мати поблизу вуз, який виконує координуючі функції під час R&D, а також підготовки кваліфікованих дослідників. Незважаючи на певний консерватизм у поглядах, Японія бере активну участь у глобалізаційних процесах. Сучасна інноваційна політика Японії відкриває країну для прямих іноземних інвестицій [4–6].

Японія вибудовує стратегію створення сприятливого інвестиційного клімату, заснованого на поступовій лібералізації ринкових бар'єрів, ліквідації законодавчих обмежень, які поширюються на деякі галузі, для більш легкого виходу іноземних інвесторів на японський ринок. Це прискорює впровадження інновацій у власні галузі економіки, сприяє створенню нових виробництв та відкриває доступ до новітніх ноу-хау і патентів. Більш того, глобалізаційні процеси безпосередньо впливають на підвищення інноваційної активності всередині країни, сприяють збільшенню експорту високотехнологічної продукції.

Особливий інтерес викликає той факт, що японці, досить консервативний народ, як і раніше заохочують систему довічної зайнятості. Однак справа тут не тільки в особливостях японського менталітету, введення такої системи має цілком раціональне пояснення. По-перше, підтримується конкуренція за робочі місця всередині однієї фірми, які здаються працівникам стабільними і приносять високі доходи. По-друге, така система дозволяє вкладати чималі кошти в професійне навчання співробітників з низькою ймовірністю того, що ці кошти не окупляться. Таким чином, фірми не просто утримують цінних співробітників, а сприяють їх професійному розвитку у власних інтересах.

Надзвичайно цікавим є досвід Сінгапуру, країни, яка за історично короткий час змогла перетворитися в одну з країн з найбільш сприятливими умовами для життя і ведення бізнесу. Стрімкий розвиток економіки Сінгапуру забезпечили інновації [8].

Сінгапур отримав незалежність в 1965 році, а економіка була слабкою та залежною від сусідніх держав. Приклад цієї країни наочно показує, наскільки значною може бути роль особистості в історії. Для Сінгапуру такою видатною особистістю був Лі Куан Ю. На сьогоднішній день економіка Сінгапуру вважається інноваційною а в її основі лежить виробництво і реалізація високотехнологічної продукції: фармацевтичної продукції, інформаційних технологій, електроніки тощо.

Це стало можливим, завдяки лідеру Лі Куан Ю, що провів структурні зміни економіки що дозволило транснаціональним компаніям закласти основу високотехнологічної промисловості Сінгапуру. Булі усунуті всі перешкоди для трансферу технологій, інновацій та роботи іноземних інвесторів та забезпечено верховенство права та рівність усіх перед законом.

Суттєва підтримка надається малому і середньому бізнесу, доля якого складає близько 92% всіх підприємств країни. Інновації та дослідження і розробки стали рушійною силою і пріоритетом національної економічної стратегії. Ключову роль в цьому відіграє створення і розвиток університетів, науково-дослідних інститутів та інших інноваційних центрів. Це стимулює створення і відкриття так званих «технологічних транспортних офісів», які спрощують процес отримання інновацій з лабораторії на ринок. Вони аналізують результати досліджень і відбирають ті, які мають комерційний потенціал, і розробляють стратегії комерційного використання інновацій. З цього можна зробити висновок, що будь-яка держава, незалежно від запасів ресурсів, складу населення, при правильному управлінні здатна побудувати інноваційну економіку в найкоротші терміни. Для того щоб створити інноваційну економіку, інновації повинні глибоко проникнути в економіку, суспільство а також в правову сферу. Для сталого інноваційного розвитку компаніям потрібні люди з високим рівнем освіти та відповідними навичками.

Уряд Сінгапуру підтримує бізнес в своїй країні у всьому і всляк прагне допомогти йому в подальшому інноваційному розвитку [7–9]. Бюджетом Сінгапуру підтримуються інновації які є основним рушієм розвитку. У бюджеті враховують наступні фактори, які позитивно впливають на розвиток бізнесу в Сінгапурі:

- повернення до 40% податку на прибуток, що сплачується, якщо інвестиції спрямовані в інноваційне виробництво,
- регулювання цільових субсидій і податкових пільг (звільнення від значної частини податків для стартапів, часткове звільнення від податків для вже діючих компаній);
- гранти на раціоналізацію рішень, розширене податкове вирахування витрат на НДДКР, запуск Платформи відкритих інновацій.

При цьому поступово вводяться бар'єри в постачанні імпортової продукції та послуг, які можуть свідчити про те, що місцеві постачальники досягли певного рівня конкурентоспроможності і мають на увазі їх подальший розвиток.

Висновки. Що стосується інноваційного розвитку економіки в Україні, то теоретична розробка цієї концепції в нашій країні почалася пізніше, ніж у багатьох західних країнах – у другій половині 90-х років минулого століття.

Досвід азіатських держав в цьому питанні може стати в нагоді Україні. По-перше, інноваційний розвиток в розглянутих державах протікало надзвичайно швидкими темпами, але за відносно короткий час. По-друге, спочатку ці країни не мали ніяких природних ресурсів.

Україні вкрай необхідно відбудувати свою економіку таким чином, щоб зробити її менш залежною країною. На прикладі Сінгапуру ми переконалися, що завдяки продуманому менеджменту і правильному курсу – побудувати інноваційну економіку – за короткий за історичними мірками проміжок часу цілком можна стати лідером не тільки в регіоні, але і в світі. Приклад Сінгапуру багато в чому корисний. Перш за все, мова йде про принцип верховенства права і рівності всіх перед законом.

Звичайно, при побудові інноваційної економіки також не уникнути найгострішої для України проблеми корупції. Також потрібні прозорі та вигідні умови для іноземних інвесторів. Через це пройшли розвинуті Азійські країни.

Необхідно продовжувати створювати умови, щоб наша країна стала привабливою для інвесторів. Треба створити сприятливий інвестиційний клімат, який починається зі стабільного і чіткого законодавства і стану судової системи.

Україні доцільно запозичувати найбільш ефективні приклади стимулювання інноваційної діяльності: в ЄС це – освіта і навчання, рамкові програми, в США – ведення і фінансування бізнесу, створення для нього умов, а в країнах Азійського регіону доцільно запозичити заходи – державного управління. Україна повинна використовувати досвід успішних країн у тому числі використовувати приклад швидкого розвитку азіатських країн. Та будувати власну інноваційну систему на зразок країн Євросоюзу і США.

Список використаних джерел:

1. Баланчук І. С. Досвід інноваційного розвитку Південної Кореї і його адаптація в Україні. *Наука, технології, інновації*. 2018. № 3. С. 50–55.
2. Бойко О. Особливості розвитку інноваційного середовища національної економіки Південної Кореї та Китаю. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2020. № 1(5). С. 30–44.
3. National Innovation System of South Korea. URL: <https://gradesfixer.com/free-essay-examples/national-innovation-system-of-south-korea>.
4. Чарлмес Джонсон. Японське економічне диво. Видавництво "Наш формат". 2022 рік. 456 с.
5. Трофимова В. В. Феномен економічної самодостатності в реалізації японської моделі розвитку. *Економічний простір*. 2009. № 23/1. С. 43–56.
6. Innovation Japan. URL: <https://www.japan.go.jp/technology/innovation/index.html>.
7. Ли Куан Ю. Из третьего мира – в первый. История Сингапура 1965–2000. Манн, Иванов и Фербер, 2017. 576 с.
8. Jewell C. Singapore: a home for innovation. URL: http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2012/05/article_0004.html.
9. Singapore Budget 2022. URL: <https://www.mof.gov.sg/singaporebudget/home/budget-2022>.

References:

1. Balanchuk I. S. (2018) The experience of innovative development of South Korea and its adaptation in Ukraine. *Science, technology, innovation*, no. 3, pp. 50–55.
2. Boiko O. Features of the development of the innovative environment of the national economy of South Korea and China (2020) European Scientific. *Journal of Economic and Financial Innovations*, no. 1(5), pp. 30–44.
3. National Innovation System of South Korea. URL: <https://gradesfixer.com/free-essay-examples/national-innovation-system-of-south-korea>.
4. Charles Johnson (2022) The Japanese Economic Miracle. Our format publishing house. 456 p.
5. Trofymova V. V. (2009) The phenomenon of economic self-sufficiency in the implementation of the Japanese model of development. *Economic space*, no. 23/1, pp. 43–56.
6. Innovation Japan, <https://www.japan.go.jp/technology/innovation/index.html>.
7. Lee Kuan Yew (2017) From the Third World to the First. History of Singapore 1965–2000. Mann, Ivanov and Ferber, 576 p.
8. Jewell C. Singapore: a home for innovation. URL: http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2012/05/article_0004.html.
9. Singapore Budget 2022. URL: <https://www.mof.gov.sg/singaporebudget/home/budget-2022>.